

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล
 - 1.1 ความหมายของนิติบุคคล
 - 1.2 ความหมายของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
 - 1.3 ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา
2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
 - 2.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
 - 2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
3. ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
 - 3.1 การวางแผนงานด้านวิชาการ
 - 3.2 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
 - 3.3 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 - 3.4 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
 - 3.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - 3.6 การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
 - 3.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 3.8 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
 - 3.9 การนิเทศการศึกษา
 - 3.10 การแนะแนว
 - 3.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
 - 3.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
 - 3.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
 - 3.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

- 3.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
- 3.16 การคัดเลือกหนังสือและแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
- 3.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ได้รับสถานภาพเป็นนิติบุคคล โดยบทบัญญัติในมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

ความหมายของนิติบุคคล

ได้มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของนิติบุคคล ดังนี้

ชาญชัย แสวงศักดิ์ (2544 : 94) กล่าวว่า นิติบุคคลในกฎหมายมหาชน คือ นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นโดยบทกฎหมาย ซึ่งได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม และทบวงการเมืองอื่น ๆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์การของรัฐบาล ตลอดจนวัดในพระพุทธศาสนา นิติบุคคลในกฎหมายเอกชน คือ นิติบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ส่วนเอกชนซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนแล้ว บริษัทจำกัด สมาคม มูลนิธิ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 7-8) ได้ให้ความหมายของนิติบุคคลไว้ว่า นิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้น เพื่อให้มีสิทธิและสามารถทำกิจการอันเป็นการก่อนิติสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ภายในวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นิติบุคคลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. นิติบุคคลในกฎหมายเอกชน หมายถึง นิติบุคคลที่เกิดขึ้นตามบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยจะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มบุคคลธรรมดาารวมกันทำกิจกรรมอันใดอันหนึ่งและเพื่อให้ดำเนินกิจการนั้น ๆ หรือในกรณีที่เป็นการร่วมทรัพย์สินที่จัดสรรไว้เป็นกองทุนเพื่อดำเนินกิจการอันใดอันหนึ่ง เช่น เพื่อการศึกษา ศาสนาเป็นนิติบุคคลที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของเอกชน และไม่มีการใช้อำนาจมหาชน

2. นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน หมายถึง นิติบุคคลที่เกิดขึ้นตามกฎหมายมหาชน กล่าวคือ มีพระราชบัญญัติหรือกฎหมายลำดับรองที่อาศัยอำนาจจากพระราชบัญญัติกำหนด นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน เป็นกิจกรรมบริการสาธารณะและมีการใช้อำนาจมหาชน เช่น กระทรวง ทบวง กรม องค์การมหาชนของรัฐ เทศบาล วัด เป็นต้น ดังนั้นสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล จึงหมายถึง

โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่กฎหมายยอมรับให้สามารถทำกิจการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ภายในขอบเขตวัตถุประสงค์ มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นไว้เป็นการเฉพาะ

วิจิตร ศรีสอาน (2546 : 2) ให้ความหมายนิติบุคคลว่าหมายถึง องค์กรหรือคณะบุคคล ซึ่งกฎหมายสมมุติให้เป็นบุคคล เพื่อให้มีสิทธิและหน้าที่ตามกำหนดไว้ในกฎหมาย

สมเดช สีแสง (2546 : 100) ได้ให้ความหมายของนิติบุคคลว่า นิติบุคคลเป็นคณะบุคคล ที่รวมตัวกันแล้วตั้งสมมติขึ้น โดยอาศัยอำนาจทางกฎหมายให้สภาพเป็นบุคคลเพียงหนึ่งเดียว เหมือนบุคคลคนหนึ่ง โดยอาศัยผู้แทนในการปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจการให้มีสิทธิหน้าที่ และสามารถทำกิจการอันเป็นการก่อนิติสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ ภายในวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า นิติบุคคลเป็นคณะบุคคลที่มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายและสามารถทำนิติกรรมกับบุคคลอื่นได้ ภายในวัตถุประสงค์ที่มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นไว้เป็นการเฉพาะ

ความหมายของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ได้รับสถานภาพ เป็นนิติบุคคล โดยบทบัญญัติในมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 นั้น ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็น นิติบุคคลไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 8) ได้ให้ความหมายของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็น นิติบุคคลพอสรุปได้ว่า หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รองรับสถานะ ความเป็นนิติบุคคลให้สามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเอง ภายใต้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 15-20) กล่าวว่า สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลมีสภาพเป็นส่วนราชการ บุคลากรเป็นข้าราชการและลูกจ้าง การดำเนินงานยังต้องถือปฏิบัติตามระเบียบราชการ และ กฎหมายยังไม่ได้กำหนดรายละเอียดไว้มากนัก อย่างไรก็ตามความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา มีผลในเชิงสังคมจิตวิทยาสูง คือ ทำให้สังคมเกิดความรู้สึกว่าสถานศึกษาได้รับความสำคัญมากขึ้น

สามารถทำนิติกรรมสัญญา มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน จดทะเบียนทรัพย์สิน รับบริจาค ดำเนินคดีทางศาลได้เองในฐานะนิติบุคคล ซึ่งทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งขึ้น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ที่ได้รับสถานภาพเป็นนิติบุคคล ให้โรงเรียนสามารถกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ภายใต้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาเป็นการเฉพาะ

ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา

สงขลา วิชัยขัทคะ (2546 : 8) กล่าวว่า การเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็ต่อเมื่อมีกฎหมายกำหนดขอบเขต อำนาจหน้าที่ และให้อำนาจอิสระในการบริหาร ทั้งด้านการเงิน การคลัง การบริหารบุคคล และการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะ

สุรพล นิติไกรพจน์ (2546 : 8) ได้กล่าวถึงความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาไว้ว่า ถ้าสถานศึกษานั้นจะเป็นอิสระอยู่แล้ว อยู่ ๆ มาเติมให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลเพิ่มขึ้น จะทำให้สถานศึกษาต้องเปลี่ยนอะไรบ้างหรือไม่ คำตอบ คือ เปลี่ยนบ้างเหมือนกัน หลักการเดิมในเรื่องความเป็นอิสระไม่เปลี่ยน แต่มีบางประเด็นที่อาจเปลี่ยนไป คือ อำนาจในการจัดการทรัพย์สินที่ได้มาจากการบริจาค ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 59 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งจริง ๆ แล้วมาตรานี้เขียนเพื่อไว้สำหรับสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะที่กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐเป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมาย ว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น สามารถบริหารจัดการทรัพย์สินที่ได้จากการบริจาค ดูแลจัดการผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ ค่าปรับที่ได้จากสัญญาเช่า จัดจ้าง หรือค่าปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาต่าง ๆ ให้ตกเป็นรายได้ของสถานศึกษานั้น ๆ

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 15) ได้กล่าวถึงความเป็นนิติบุคคลพอสรุปได้ว่า ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลยังคงมีสภาพเป็นส่วนราชการ บุคลากรเป็นข้าราชการและลูกจ้าง และการดำเนินงานยังต้องถือปฏิบัติตามระเบียบราชการและกฎหมายเหมือนเดิม

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 11) ได้กล่าวถึงความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาว่า นอกจากจะต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ยังมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการ

กระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก เนื่องจากโรงเรียนยังเป็นส่วนราชการอยู่ ในการบริหารทั้งด้านการเงิน การคลัง การบริหารบุคคล และการใช้อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

งานวิชาการเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพและมีมาตรฐาน จึงต้องอาศัยกระบวนการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การประเมินผลตามแผน และการบริหารที่ดี คือ การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา ไม่ผูกขาดที่บุคคลใดหรือกลุ่มใดโดยเฉพาะ

ความหมายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

รุ่ง แก้วแดง (2544 : 51) กล่าวว่า งานวิชาการ หมายถึง งานด้านการเรียนการสอนทั้งหมด นับตั้งแต่เรื่องของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ซึ่งในปัจจุบันอาจเรียกใหม่ว่าเป็นงานด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจสถานศึกษา

รุจิร ภูสาระ และจันทรานี สงวนนาม (2545 : 56) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 2) กล่าวว่า ถ้ามองในด้านกระบวนการดำเนินงาน การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา และให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน หากมองการบริหารงานวิชาการในด้านงานของสถานศึกษา งานบริหารงานวิชาการ ได้แก่ งานการควบคุมหลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา

การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

ซุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2547 : 2) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่รวมภารกิจของหน่วยงานหรือสถานศึกษา ที่บ่งบอกถึงปรัชญา จุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้รับบริการซึ่งได้แก่นักเรียน หรือบุคคลในชุมชนได้รับการพัฒนาตนเอง ด้านความรู้ เจตคติ และทักษะในศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยเฉพาะงานวิชาการ จึงเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการถ่ายทอดความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียน การจัดสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา การวัดผลและประเมินผล การประกันคุณภาพ รวมถึงการจัดบรรยากาศเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารงานกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างภายในสถานศึกษา การเรียนการสอนของผู้เรียนที่เกี่ยวกับหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล สื่อการเรียนการสอน การประกันคุณภาพ การวิจัย เพื่อส่งเสริมปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่น ๆ เป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 34) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จ

จากการศึกษาของ สมิขท์ และคนอื่น ๆ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546 : 12 ; อ้างอิงจาก Smith and Others, 1961. **The Educational Encyclopedia**. P.87.) ในด้านการใช้เวลาในการบริหารงาน และการให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษา งานใดเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหาร โดยแยกงานออกเป็น 7 ประเภท พบว่า

1. การบริหารงานวิชาการ	คิดเป็นร้อยละ 40
2. การบริหารบุคลากร	คิดเป็นร้อยละ 20
3. การบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา	คิดเป็นร้อยละ 20
4. การบริหารการเงิน	คิดเป็นร้อยละ 5
5. การบริหารอาคารสถานที่	คิดเป็นร้อยละ 5
6. การบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน	คิดเป็นร้อยละ 5

7. การบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5

จากงานทั้ง 7 งานดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้บริหารได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ และกำหนดสัดส่วนไว้มากที่สุดเมื่อเทียบกับงานอื่น ๆ

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2547 : 3-4) มีความเห็นว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญมากที่สุด และมีลักษณะงาน ดังนี้

1. เป็นสาระสำคัญของการศึกษาที่สถานศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และภารกิจต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เป็นงานที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหาร งานวิชาการต้องเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งผลประโยชน์สูงสุดจะต้องเกิดกับผู้เรียนหรือนักศึกษา
3. เน้นงานบริการทางวิชาการ หน่วยงาน หรือสถานศึกษามีหน้าที่จัดบริการให้แก่ผู้เรียนมุ่งให้ได้รับความรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม
4. เป็นการแสดงถึงองค์ความรู้แห่งวิชาชีพ งานวิชาการในศาสตร์สาขาใดก็ตามจะต้องแสดงลักษณะเฉพาะในองค์ความรู้ออกมาให้ชัดเจน หน่วยงาน หรือสถานศึกษาแต่ละระดับจะต้องจัดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานตามศักยภาพ และองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้มากที่สุด
5. เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา งานวิชาการช่วยสร้างความรู้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การศึกษาค้นคว้า การวิจัยและพัฒนาให้เน้นการพัฒนาการศึกษา

ดังนั้นงานวิชาการจึงเป็นงานหลัก และมีความสำคัญอย่างยิ่งที่เป็นตัวกำหนดบทบาทและภารกิจของหน่วยงานหรือสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิดความสับสน

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 36) กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนไว้ 6 งาน สรุปได้ดังนี้

1. เรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน
2. เรื่องการสอนและการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับหลักการ และจุดหมายของหลักสูตรกับเรื่องการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
3. เรื่องกิจกรรมนักเรียนและการบริหารกิจกรรมนักเรียน ให้ตอบสนองหลักสูตรและเสริมสร้างหลักสูตรให้เป็นผลสมบูรณ์ ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์และตามจุดหมายของหลักสูตร

4. เรื่องสื่อการเรียนการสอน และกิจการห้องสมุด เพื่อการส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร โดยตรง เพื่อเสริมพัฒนาการของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร กับเรื่องห้องสมุดและการเสริมความทันสมัยทางวิชาการแก่ครูโดยตรง

5. เรื่องการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ตามจุดหมายและหลักการของหลักสูตร กับการประเมินมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน

6. เรื่องการนิเทศการศึกษาและเรื่องการพัฒนาวิชาชีพ สำหรับครูและบุคลากรทางวิชาการของโรงเรียน

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 9) ได้ให้ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร
2. การบริหารการเรียนการสอน
3. การบริหารการประเมินผลการเรียน
4. การบริหารนิเทศภายในสถานศึกษา
5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
6. การบริหารการวิจัยและพัฒนา
7. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ
8. การบริหารระบบข้อมูล และสารสนเทศทางวิชาการ
9. การบริหารการประเมินผลทางวิชาการของสถานศึกษา

รุจิรี ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545 : 59-60) มีความเห็นว่า งานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ ควรประกอบด้วย

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ซึ่งประกอบไปด้วย
 - 1.1 การศึกษาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร และการจัดระบบ
 - 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - 1.3 สื่อการเรียนรู้
 - 1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
2. การวิจัยในชั้นเรียน
3. การสอนซ่อมเสริม
4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
5. การนิเทศภายในสถานศึกษา
6. การประกันคุณภาพการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 3-4) กล่าวว่า งานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ขอบข่ายของงานวิชาการจะประกอบด้วยงานดังต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงานดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดขั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องการสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวัน หรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

2.3 การจัดครูเข้าสอน ต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้นครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบ หรือจากเอกสารที่ครูเตรียมเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวทันวิชาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคมธุรกิจอุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงาน เป็นการให้นักเรียนนักศึกษารู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชา และอาชีพนั้น เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป

3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่

3.1 สื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียนนักศึกษา เน้นเครื่องมือ และกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็น แหล่งวิทยาการให้นักเรียนนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหา การเรียนการสอน

4. การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อให้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและ วิเคราะห์ผลการเรียน

จากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของนักวิชาการต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น พบว่า ขอบข่าย การบริหารงานวิชาการทั้งหมด มีความสอดคล้องกันในงานแต่ละด้าน การบริหารงานวิชาการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องเข้าใจขอบข่าย ของการบริหารงานวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 9-34) ได้กำหนด ขอบข่ายและภาระงานให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผน งานด้านวิชาการ การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตร ท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสาน ความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุน งานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่างานวิชาการเป็นภาระงานที่สำคัญของการจัดการศึกษา และมีขอบข่ายกว้างขวาง ผู้บริหาร สถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนางานวิชาการเป็นอย่างมาก จึงจะทำให้การจัดการศึกษา มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในส่วนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาระยะของ เขต 1 ได้บริหารงานวิชาการตามขอบข่าย และภาระงานการบริหารวิชาการ ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

สรุปได้ว่า การพัฒนางานวิชาการเป็นการดำเนินงานทางวิชาการ หรือกิจกรรมทุกชนิด ในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง การปรับตัวตอบสนองการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย ก้าวหน้าอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยพัฒนางานวิชาการ 17 ด้าน ดังต่อไปนี้

การวางแผนงานด้านวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 9) กล่าวว่า การวางแผนด้านวิชาการ ได้จัดให้ดำเนินการดังนี้

1. วางแผนงานด้านวิชาการ โดยการรวบรวมข้อมูล และกำกับดูแลนิเทศและติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
2. ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

สรุปได้ว่า การวางแผนงานด้านวิชาการเป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความสำคัญการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 9-12) กล่าวว่า การศึกษาวิเคราะห์ กรอบสาระของหลักสูตรท้องถิ่น ได้จัดให้ดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้
2. วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษา หรือกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาให้ความสำคัญ
3. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูล จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา เพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐาน หรือรายวิชาเพิ่มเติม จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัด ประสิทธิภาพและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้แก่ผู้เรียนประเมินผลและปรับปรุง

สรุปได้ว่า การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการศึกษาวิเคราะห์กรอบสาระของหลักสูตร เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง นำมาทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบท

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้
กมล ภูประเสริฐ (2545 : 9-10) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ
2. การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิต และปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนและท้องถิ่น โดยตรง
3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นรายปี ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเป็นรายภาคในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 112-122) กล่าวว่า วิชาการศึกษา เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด ที่จะพัฒนาประเทศให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ หลักสูตรการศึกษาของชาติถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ พร้อมทั้งจะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรแกนกลาง ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรที่ดียังเป็นแนวทางให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา จะจัดและบริหารหลักสูตรอย่างไรจึงจะเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรบ้างที่จะทำให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร หลักสูตรได้บอกไว้ว่า ควรจะจัดประสบการณ์อะไร จะสอนอย่างไร ทำไม่จึงต้องสอนวิธีนั้น การเรียนจะได้ผลอย่างไร รวมทั้งจะประเมินผลและวัดผลด้วย
3. นักเรียน นักเรียนควรเรียนอะไร และความคาดหวังผลจากการเรียนมีอะไรบ้าง
4. สถานประกอบการและสังคม มีความประสงค์ที่จะได้ผู้สำเร็จการศึกษาในคุณลักษณะใด ผลผลิตคือ ผู้สำเร็จการศึกษาควรมีคุณภาพอย่างไรที่สังคมต้องการ

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สารสนเทศ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น นำมากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ
เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยการบูรณาการเนื้อหาสาระ
ทั้งในกลุ่มเดียวกันและต่างกลุ่มสาระตามความเหมาะสม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมี
การนิเทศการใช้หลักสูตร การติดตามและประเมินผล เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและทันสมัย
อยู่เสมอ

การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 13-14) กล่าวว่า การจัดการเรียน
การสอนในสถานศึกษาได้จัดให้ดำเนินการดังนี้

1. จัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ด้วยความร่วมมือของเครือข่ายสถานศึกษา
2. จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกช่วงชั้น ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้
โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บูรณาการการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อคุณภาพ
3. ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้
4. จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้
5. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
6. ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียน และช่วยเหลือนักเรียนพิการด้อยโอกาส
และมีความสามารถพิเศษ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เป็นการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัด
การศึกษาตามการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นการบูรณาการ การคิดวิเคราะห์ การปฏิบัติจริงและ
ลดการท่องจำ

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา
กระบวนการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

กรมสามัญศึกษา (2543 : 9) กล่าวว่า ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คุณลักษณะ
ของนักเรียนควรจะได้รับพัฒนา ทั้งด้านการพัฒนาคน การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาสังคม
ควบคู่กันไป ฉะนั้นทักษะจึงจำเป็นในการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
จึงเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนจะได้ศึกษาและนำไปใช้ให้เกิดเป็นวัฒนธรรมแห่งการพัฒนาวิชาชีพต่อไป
สรุปได้ดังนี้

1. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน การนำเข้าสู่บทเรียนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อครูผู้สอนสามารถนำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียนได้อย่างเหมาะสม หากเป็นการชมภาพยนตร์ การนำเข้าสู่บทเรียนเปรียบเสมือนไตเติ้ล ซึ่งครูผู้สอนต้องอาศัยเทคนิค ชื่นเชิง และความรู้ด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับเจตคติที่มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของบุคคล

2. ทักษะการสั่งงาน หรือมอบหมายงาน การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น การปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง หรือกลุ่มของนักเรียนเป็นสิ่งที่จำเป็น ฉะนั้นทักษะการสั่งงานหรือมอบหมายงานจึงมีความจำเป็นสำหรับครู เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจในจุดมุ่งหมายและขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในจิตวิทยาที่เกี่ยวกับเรื่องการจัดและการลืม การสื่อความหมายทางวาจาและการทบทวนความเข้าใจ

3. ทักษะการสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นวิธีที่ครูพยายามสร้างสถานการณ์หรือบรรยากาศของเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งให้เหมือนจริง เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าได้อยู่ในสถานการณ์จริง เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการตื่นตัวต่อการทำกิจกรรมให้มากขึ้น ซึ่งครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาเรื่องการเรียนรู้ที่มีความหมาย แรงจูงใจและการสร้างแรงจูงใจ

4. ทักษะการสรุปบทเรียน เป็นการสรุปสาระสำคัญของบทเรียน เพื่อให้รู้ว่าคุณนักเรียนกำลังเรียนอะไร และนำความรู้ใหม่นี้ไปสัมพันธ์กับความรู้เดิมได้อย่างไร ซึ่งการสรุปบทเรียนนั้นครูอาจจะเป็นผู้สรุปก็ได้ โดยใช้หลายรูปแบบ เช่น การใช้คำถาม การใช้อุปกรณ์ การทดลอง การสังเกต การใช้บทประพันธ์ความคิดเห็นร่วมกันของนักเรียน เป็นต้น

ทิสนา แคมมณี และคนอื่น ๆ (2543 : 4) กล่าวว่า ครูผู้สอนควรจะได้ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถที่จะต้องอาศัยหลักการ การวางแผนการสอน การใช้จิตวิทยาการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ส่วนวิธีสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางนั้นมีหลายวิธี ส่วนการที่จะใช้วิธีการสอนใด ๆ ไปใช้ จะต้องสอดคล้องกับเนื้อหา ธรรมชาติของกลุ่มผู้เรียนเป็นสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่า ไม่มีวิธีสอนใดที่ยอดเยี่ยม เลิศเลอที่สุด “นักมวยไม่มีกระบวนท่า ลีลาการชกใดที่แน่นอนตายตัวในชัยชนะหรือน็อกคู่ต่อสู้ การเรียนการสอนที่นักเรียนเป็นศูนย์กลางก็เช่นเดียวกัน คงไม่มียุทธวิธีการสอนใดที่ประสบชัยชนะไปในทุกเรื่อง ทุกคน และทุกเวลาได้ จะต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาสถานการณ์อยู่เสมอ”

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2543 : 5) กล่าวว่า แนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างผูกพัน จนกระทั่งเกิดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยประสาทการรับรู้ของผู้เรียนตื่นตัวพร้อมที่จะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญ

ในการเรียนรู้ หากผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการเรียน แม้จะให้ความรู้ที่ดี ๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ซึ่งจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่พบอยู่เสมอ ๆ คือ หากผู้เรียนต้องนั่งนาน ๆ ไม่ช้าผู้เรียนอาจหลับหรือคิดไปเรื่องอื่น ๆ ได้ การเคลื่อนไหวทางกายมีส่วนช่วยให้ประสาทการรับรู้ตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะหนึ่งเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสมกับวัย และระดับความสนใจของผู้เรียน

2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรช่วยให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา หรือพูดง่าย ๆ คือว่าเป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนเกิดการจดจ่อในความคิด สนุกที่จะคิด ซึ่งกิจกรรมที่จะมีลักษณะดังกล่าวได้จะต้องมีเรื่องให้ผู้เรียนคิด โดยเรื่องนั้นจะต้องไม่ง่ายหรือไม่ยากจนเกินไปสำหรับผู้เรียน ดังนั้นครูจึงต้องหาประเด็นในการคิดที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด หรือลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคล หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์โดยทั่วไปจะต้องเรียนรู้ที่จะต้องปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งจะส่งผลถึงการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ด้วย ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรูที่ดี จึงควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วย

กมล ภู่งประเสริฐ (2545 : 10-11) กล่าวว่า การบริหารการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การรวบรวม วิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ โดยยึดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. การกำหนด การเตรียมการณ์และการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน
3. การกำหนดวิธีประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนการสอน หรือรายวิชา ให้ประเมินตามสภาพจริง
4. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เสนอแต่ละคน ในแต่ละช่วงชั้นซึ่งมีลักษณะการบูรณาการแล้ว
5. ควบคุม ดูแล และส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้

6. ร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการสอนโดยการนิเทศภายใน การพัฒนาบุคลากร
 ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 91) กล่าวว่า การสอนเป็นภาระหน้าที่หลักของครู
 ไม่ว่าจะเป็นการสอนในระดับใด นอกจากนี้ครูเองยังเป็นบุชนิยบุคคลที่มีจรรยาบรรณ และวินัย
 กำกับอยู่ด้วย ในด้านการสอนนั้นเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน จึงมักเรียกรวมกันว่า
 การเรียนการสอน จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน นอกจากจะเป็นการให้วิชาความรู้ และยังเป็น
 การฝึกประสบการณ์ให้กับผู้เรียนด้วย ขั้นตอนในการสอนมีอยู่ 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการสอน
 2) ระหว่างสอน และ 3) ประเมินผล ทฤษฎีการสอนจะช่วยให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนได้ดีขึ้น
 วิธีสอนมีหลายวิธี แต่ละวิธีจะมีข้อดีและข้อจำกัด การเลือกวิธีการสอนของครูควรใช้หลาย ๆ วิธี
 ผสมผสานกัน โดยมีหลักในการเลือกโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของวิชา เนื้อหาวิชา ความถนัด
 ของผู้สอน ความเหมาะสมของผู้เรียน ตลอดจนเวลา จำนวนผู้เรียน และสื่อการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 177-179) กล่าวว่าไว้ว่า แนวทาง
 การจัดการเรียนการสอนตามมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ
 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคน
 มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา
 ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ต้องผสมผสานความรู้ต่าง ๆ
 มุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม
 ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

องค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน

1. ด้านความรู้ ผู้สอนต้องวิเคราะห์ภารกิจว่าจะจัดการเรียนรู้อย่างไร ต้องกำหนด
 วัตถุประสงค์การเรียนการสอน และผลการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร
2. ด้านคุณธรรม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ด้วยครูให้ความรัก
 เมตตาต่อศิษย์ จะทำให้ผู้เรียนเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดพลังในการเรียนการสอน กล้าคิด กล้าทำ
 ในสิ่งที่ถูกต้อง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น
3. ด้านกระบวนการเรียนการสอน การเรียนการสอนที่จะนำไปสู่การเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด
 ควรเป็นการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหาจากหลาย ๆ วิชา
4. การบูรณาการตามความเหมาะสม การเรียนการสอนสามารถเกิดได้ในทุกที่ทุกโอกาส
 ทั้งการเรียนการสอนในห้องเรียน สภาพแวดล้อม และในธรรมชาติ ผู้เรียนต้องใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือ
 ในการแสวงหาความรู้ และบูรณาการไปสู่ชีวิตจริง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนา
 กระบวนการเรียนการสอน มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนการสอน ตามสาระและหน่วยการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการผลิต การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน จากประสบการณ์จริง ส่งเสริมให้รักการอ่านและการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม ทั้งนี้ โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้นั้นเป็นการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการแก้ปัญหาจากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง ส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นิเทศติดตามและส่งเสริมการพัฒนาครู เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ

การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน

การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ได้ศึกษาเอกสารดังต่อไปนี้

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 13) กล่าวว่า การบริหารการประเมินผลการเรียน ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนการสอนรายวิชา และกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การกำหนดวิธีการ และเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน และเตรียมการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการที่เป็นระบบ
3. การควบคุม ดูแล และส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียน ตามวิธีการและเครื่องมือที่กำหนดไว้ บันทึกผลการสอน สังเกต รวบรวมผลงานนักเรียน
4. การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่กระทรวง กรม หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด
5. นำผลการประเมิน ไปใช้แก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน

6. การกำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนการสอน ทั้งรายงานผู้ปกครอง และรายงานผลของสถานศึกษาต่อสาธารณชนและหน่วยงานต้นสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 15-22) กล่าวไว้ว่า การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลแต่ละวิชา ให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนการสอน และหน่วยการเรียนรู้
3. ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมิน ตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน
4. จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการและอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

5. พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 189) กล่าวไว้ว่า การวัดผลและ ประเมินผลมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำกับ ติดตามกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
2. เป็นเครื่องมือผลักดัน หรือกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เปลี่ยนแปลงกระบวนการ การจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน
3. เป็นเครื่องนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของผู้เรียน
4. เสริมประสิทธิภาพการจัดการทั้งระบบ เพื่อนำผลการประเมินมากำหนดยุทธศาสตร์

ต่อไป

การวัดและประเมิน แบ่งออกเป็น ดังนี้

ส่วนที่ 1 การประเมินเนื้อหา สาระ ความรู้ ทักษะรายวิชา หลักสูตร

ส่วนที่ 2 การประเมินพัฒนาการ และประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ของผู้เรียน

การวัดและประเมินผล แบ่งได้ดังนี้

1. วัดและประเมินก่อนเรียน
2. วัดและประเมินระหว่างการเรียนการสอน
3. วัดและประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียน

เครื่องมือและวิธีการประเมินมีหลายรูปแบบ เลือกใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนการสอนกับผู้เรียนควรใช้หลาย ๆ วิธี เช่น แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ แบบวัดเจตคติ แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

วิธีการประเมินควรสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา คือ การประเมินตามสภาพจริง ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริงเป็นการใช้ข้อมูลที่หลากหลาย เช่น

1. งานที่นำมาประเมินควรเป็นงานที่มีความหมาย (Meaningful Taste) สอดคล้องกับชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของชีวิต
 2. ใช้วิธีที่หลากหลายและรอบด้าน ทั้งความรู้และลักษณะนิสัย เน้นการปฏิบัติ (Performance) มากกว่าความรู้ (Knowledge)
 3. ควรกระตุ้นให้เกิดการเรียนการสอนและพัฒนางานได้ผลที่มีคุณภาพ
 4. เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดระดับสูง ผู้เรียนได้ปฏิบัติเป็นขั้นตอน คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมก่อนลงมือทำ
 5. ประเมินเน้นปฏิสัมพันธ์ทางบวก จัดบรรยากาศไม่เครียดและเบื่อก่อนแก่ผู้เรียน
 6. กำหนดผลงานและมาตรฐานงานให้ชัดเจน
 7. เน้นให้ผู้เรียนได้คิด ไคร่ครวญ สะท้อนความรู้สึกลึกตนเองอย่างมีเหตุมีผล
 8. เน้นการกำหนดปัญหาที่สามารถถ่ายโยงไปสู่ชีวิตประจำวันของผู้เรียน
 9. ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง สามารถทำได้ตลอดเวลาและทุกสถานการณ์ สามารถมองเห็นคุณลักษณะที่แท้จริง จุดแข็ง จุดอ่อนของผู้เรียน
 10. ควรเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะในเชิงบูรณาการความรู้
- สรุปได้ว่า การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนนั้น เป็นการกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา โดยเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง มีการเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษา และสถานประกอบการอื่นตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ตลอดทั้งมีการพัฒนาเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน และทันสมัยอยู่เสมอ

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ (2545 : 5) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ การวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในห้องเรียน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และนำผลไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว

นำผลไปใช้ทันทีและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของตนเอง และกลุ่มเพื่อนร่วมงาน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

ประเวศ วะสี (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และคารณีย์ คำวจนัง. 2545 : 18 ; อ้างอิงจาก ประเวศ วะสี. 2536. การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. หน้า 76.) กล่าวไว้ว่า การวิจัยเป็นการหาคำตอบ หรือเพื่ออธิบายสิ่งที่เป็นปัญหาหรือสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้ ความรู้ใหม่ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเกิดประโยชน์แก่ตนเอง การวิจัยสำหรับการฝึกให้เด็กคิด คือ การทำโครงการในรูปแบบต่าง ๆ การวิจัยเป็นการหาปัญหาเพื่อนำมาแก้ปัญหาที่นั้น ๆ ให้เกิด การพัฒนาในทางที่ดีขึ้น และการวิจัยที่มีความจำเป็นสำหรับครูผู้สอนที่สอนอยู่ในชั้นเรียนนั้น สิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับครูผู้สอน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ คือ การวิจัยในชั้นเรียน

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 14-15) กล่าวไว้ว่า การวิจัยและพัฒนา ได้แก่ การจัดให้มีการ ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การทำความเข้าใจและส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ของผู้เรียน
2. การร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดข้องร่วมกันในสถานศึกษา
3. การควบคุม ดูแล และส่งเสริมการดำเนินการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 177) กล่าวไว้ว่า ผลการประเมิน ผู้เรียน จะทำให้ครูได้ข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคน และคิดหาวิธีการที่จะพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การนำการวิจัยมาใช้เพื่อการแก้ปัญหาที่เรียกว่า “การวิจัยในชั้นเรียน”

ลักษณะของงานวิจัยในชั้นเรียน มีดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการวิจัยเกิดจากการทำงานในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และ การบริหารงานวิชาการ
2. ผลจากการวิจัยเป็นสิ่งที่ครูสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอน
3. การวิจัยในชั้นเรียนดำเนินไปพร้อมกับการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 22-23) กล่าวไว้ว่า แนวทางในการ ปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหาร การจัดการ และการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ ในภาพรวมของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้

3. ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา ครอบครัวยุคใหม่ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น

สรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ส่งเสริม และประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ใหม่ ๆ ตลอดจนเผยแพร่ผลงาน ผลการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุคใหม่ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 19-20) กล่าวว่า พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ จะต้องจัดสภาวะแวดล้อม บรรยากาศ รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถพัฒนาตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับความถนัด และความสนใจ เหมาะสม แก่วัยและศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และเป็นการเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 12-13) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 25 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้ง แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ หอศิลป์ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ โดยการจัดทรัพยากรและ แหล่งเรียนรู้ ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดประชุมครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนหรือผู้นำท้องถิ่น เพื่อชี้แจงความจำเป็น

2. ดำรวจข้อมูลทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น

- 2.1 ทรัพยากรบุคคลภายในสถานศึกษาและชุมชน ว่าใครถนัดหรือมีความสามารถ ในด้านใด จัดทำแฟ้มข้อมูลบุคคลแยกเป็นหมวดหมู่ ตามความรู้ความสามารถพร้อมรายละเอียด ติดต่อประสานงาน

2.2 แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ สถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม โรงงานหัตถกรรม หัตถกรรมพื้นบ้านตามครัวเรือน เลือกลงสวนไร่นาในชุมชน จัดทำแฟ้มแยกเป็นหมวดหมู่ ตามลักษณะ แหล่งเรียนรู้

3. จัดประชุมทรัพยากรบุคคล เจ้าของกิจการแหล่งเรียนรู้ ชี้แจง วัตถุประสงค์และความจำเป็น
4. โรงเรียนและชุมชนจัดทำโครงการร่วมกัน
5. จัดทำเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งเครือข่ายบุคคลและเครือข่ายสถานศึกษา
6. ดำเนินกิจกรรมในแต่ละโครงการ จะต้องเป็นบรรยากาศแห่งพันธมิตร กัลยาณมิตร เริ่มต้นวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน สรุปและประเมินผลร่วมกัน โดยยุทธศาสตร์ CLIP ร้อยเป็นองค์รวม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 243) กล่าวว่า ห้องสมุดมีความสำคัญต่อสถานศึกษา เพราะเป็นศูนย์รวมของหนังสือและสื่อที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ ที่นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนครู อาจารย์ ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาเป็นแหล่งความรู้และข่าวสาร ใช้เป็นที่ค้นคว้าและพักผ่อนหย่อนใจของผู้ใช้ห้องสมุด ห้องสมุดสามารถจัดบริการได้ ทั้งในด้านการยืมหนังสือ แนะนำการใช้ห้องสมุด แนะนำการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการจัดนิทรรศการ หรือโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ห้องสมุด การจัดและดำเนินการห้องสมุดควรพิจารณาถึงงานประชาสัมพันธ์ห้องสมุด ควรมีการจัดระบบและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่มีคุณค่าภายในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 23-24) กล่าวว่า iva การพัฒนา แหล่งการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. สำรวจการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง
2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง
3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน
4. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัด กระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ เป็นการสำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกชุมชน เพื่อทำการพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา องค์กร ครอบครัว

และบุคคลในชุมชน เพื่อพัฒนาและใช้ร่วมกัน ตลอดทั้งการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 51-60) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริม การสนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียน ให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ให้เต็มตามวัยและตามศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 124-129) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ผู้นิเทศในสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูวิชาการและครู อาจารย์ที่ผู้บริหารมอบหมายดำเนินการ โดยใช้ภาวะผู้นำ ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ประสานงาน และใช้ศักยภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนางานของสถานศึกษานั้น ๆ โดยส่วนรวมให้เป็นไปตามมาตรฐานของหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา

หลักการนิเทศภายใน

1. การปฏิบัติตามวิธีวิทยาศาสตร์อย่างมีระบบ
2. ปฏิบัติตามวิถีทางประชาธิปไตย
3. การปฏิบัติตามกระบวนการกลุ่ม
4. ปฏิบัติงานเพื่อประสิทธิภาพ
5. ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนา สร้างสรรค์
6. ปฏิบัติงานโดยยึดวัตถุประสงค์

กระบวนการนิเทศภายใน

1. ขั้นเตรียมการนิเทศ
2. ขั้นวางแผนการนิเทศ
3. ขั้นปฏิบัติการตามแผนการนิเทศ
4. ขั้นประเมินผลการนิเทศ
5. ขั้นปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 20-21) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษาที่บุคลากรทุกคนเรียนรู้ร่วมกัน ให้คำปรึกษา

แนะนำช่วยเหลือ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของครู พัฒนางานพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานอย่างเป็นระบบ

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

1. เพื่อพัฒนาบุคลากร
2. เพื่อพัฒนางาน
3. เพื่อสร้างประชาสัมพันธ์
4. เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ

หลักการนิเทศการศึกษา

1. การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศและ ผู้รับการนิเทศ

2. การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของนักเรียน แต่การดำเนินงานจะกระทำโดยผ่านตัวกลาง คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. การนิเทศการศึกษานับบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย

กมล ภู่งประเสริฐ (2545 : 13-14) กล่าวไว้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ซึ่งมีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกันรับผิดชอบในการนำสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาาร่วมกัน ทุกคนจึงต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพึ่งตนเองได้ในทางวิชาการ แต่ละคนเป็นผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศตามความสามารถเฉพาะตัวในแต่ละด้าน

2. กำหนดวิธีการและระยะเวลาในการนิเทศภายใน ควรเป็นวิธีการที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน

3. การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ

4. ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยถือเป็นปัญหาของสถานศึกษาโดยส่วนรวม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 275) กล่าวไว้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นงานที่ช่วยพัฒนาครู อาจารย์ในด้านวิชาการ ในด้านการเรียนการสอนเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศภายในก็เนื่องจากศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัดเพื่อจะใช้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากร บุคลากรภายในสถานศึกษาและสถานศึกษาเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาการเรียนการสอนได้ดี รวมทั้งการสร้างความร่วมมือและแก้ไขปัญหาการทำงานร่วมกัน บุคลากรภายในสถานศึกษาที่สามารถนิเทศได้นอกจากผู้บริหารแล้ว อาจารย์ที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญก็สามารถทำหน้าที่นิเทศได้ รวมทั้งการเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาร่วมโครงการ เทคนิค วิธีการนิเทศนั้นสามารถใช้ได้หลายรูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย

จำนวนผู้รับการนิเทศ เวลา และทรัพยากรอื่น ในการจัดทำโครงการนิเทศนั้นควรจะได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ จัดทำแผนการนิเทศ แล้วจึงนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ควรมีการประเมินโครงการนิเทศเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 24-25) กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
2. ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา
3. ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการจัดนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา
4. ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา
5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา กับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการจัดระบบและการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนในรูปแบบมีความหลากหลาย มีการประเมินผลและการประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างใกล้ชิด เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และการสร้างเครือข่ายในความร่วมมือในการนิเทศการศึกษาสถานศึกษาอื่น

การแนะแนว

การแนะแนว ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 126) กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่พึงได้รับจากการแนะแนว จะช่วยให้เกิดจิตสำนึก ความศรัทธาในการปฏิบัติงานแนะแนวด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้การปฏิบัติงานแนะแนวจะได้ผลนั้นทุกคนต้องมีส่วนร่วม โดยผู้ปฏิบัติงานจะต้องเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ซึ่งมีขอบข่ายของเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. การมีเจตคติที่ดีต่อการแนะแนว
2. มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

ประเภทการบริการแนะแนว มี 3 ประเภท คือ

1. แนะนำเรื่องการเรียน หรือการศึกษา
2. แนะนำด้านอาชีพ
3. แนะนำด้านชีวิตและสังคม

การบริการงานแนะแนว จัดเป็น 5 บริการ คือ

1. บริการสำรวจข้อมูล
2. บริการสนเทศ
3. บริการให้คำปรึกษา
4. บริการจัดวางตัวบุคคล
5. บริการติดตามและประเมินผล

การแนะแนวแบบมีส่วนร่วม

งานแนะแนวเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ฉะนั้นทุกคนจึงควรมีส่วนร่วมเพื่อความราบรื่นในการทำงานและประสานความร่วมมือกัน ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแนะแนวมีดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจในการบริหาร ตัดสินใจ สั่งการ ควรมีบทบาทดังต่อไปนี้
 - 1.1 เป็นผู้ริเริ่ม สนับสนุน ส่งเสริมให้มีบริการแนะแนว
 - 1.2 เป็นผู้แก้ปัญหา และให้คำปรึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษา
 - 1.3 เป็นผู้อำนวยความสะดวก และกระตุ้นจิตใจให้ทุกฝ่ายร่วมมือกัน
 - 1.4 เป็นแกนกลางในการประสานงานกับทุกฝ่าย
2. ครูแนะแนว มีบทบาทสำคัญดังต่อไปนี้
 - 2.1 เป็นผู้วางแผน และจัดทำโครงการแนะแนวเสนอผู้บริหาร
 - 2.2 เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน
 - 2.3 เป็นผู้จัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว
 - 2.4 เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนที่มีปัญหา
 - 2.5 เป็นผู้จัดทำแผนงาน และดำเนินการในการพัฒนาครู บุคลากรแนะแนว
3. ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น มีหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - 3.1 การดูแลเด็กโดยทั่วไป
 - 3.2 ศึกษาหาข้อมูลเด็ก
 - 3.3 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน
 - 3.4 การให้คำปรึกษา และช่วยเหลือแก้ปัญหา
 - 3.5 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน
 - 3.6 การประเมินคุณภาพพัฒนาการเด็ก
4. ครูทั่วไป มีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - 4.1 ช่วยกันดูแลให้ความอบอุ่นแก่เด็ก

- 4.2 ช่วยเหลือ แก้ปัญหา และให้คำปรึกษาแก่เด็ก
- 4.3 สอนหรืออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้
- 4.4 ช่วยจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน
5. ผู้ปกครอง ควรมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - 5.1 ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด และให้ความอบอุ่น
 - 5.2 เป็นแบบอย่างที่ดี
 - 5.3 ร่วมมือเป็นสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก
6. ผู้นำชุมชน ควรมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - 6.1 จัดสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก
 - 6.2 ช่วยสอดส่องดูแลเด็กไม่ให้มีวุ่นวายทำพฤติกรรมไม่ดี

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 5) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีเจตนารมณ์ที่เน้นการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม การดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญาดังกล่าวจะเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับการแนะแนว ที่มุ่งเสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะดำเนินชีวิต ภาวะทางอารมณ์ จริยธรรม รู้จักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา รู้จักคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาในช่วงวิกฤติวางแผนการศึกษาต่อ และพัฒนาตนสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้นการแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคน โดยองค์รวมทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจ ให้เป็นบุคคลที่สามารถบูรณาการความคิด ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และเทคโนโลยีเข้าสู่วิถีได้อย่างเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 26) กล่าวว่า การแนะแนว มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการ และวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน
2. ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยการร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา
3. ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบ และกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา

4. ประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ด้านการแนะแนวการศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

ทักษะการบริหารจัดการแนะแนว

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดให้งานแนะแนวเป็นภารกิจ ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริม ดูแล ช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้
2. มีเจตคติ มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สามารถบริหารการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข
การบริหารจัดการแนะแนว

การกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ โครงสร้างการบริหารจัดการ และแนวปฏิบัติการบริหารจัดการแนะแนวที่ชัดเจน จะช่วยสถานศึกษามีทิศทางในการบริหารจัดการแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดีและนำไปปฏิบัติได้

สรุปได้ว่า การแนะแนวเป็นการจัดระบบ และการดำเนินการแนะแนวทางวิชาการและอาชีพ โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากความร่วมมือของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และการติดตาม ประเมินผลการแนะแนวกับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวกับสถานศึกษาอื่น ภายในเขตพื้นที่การศึกษา

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ศึกษาที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ สมศักดิ์ สิ้นธุระเวช (2542 : 151-152) ได้กล่าวไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพที่ต้องการหลักและกระบวนการดังกล่าว เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องมีกระบวนการวางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดี

ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการ ก็มีการใช้กระบวนการนี้ในการบริหารเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการอยู่ตลอดเวลา ทำให้เป็นที่พอใจของลูกค้าสามารถขายสินค้าได้ และมีกำไร

สำหรับการศึกษานั้นไม่เหมือนธุรกิจ เพราะการศึกษาไม่ได้หวังผลกำไรเป็นตัวเงิน แต่ผลที่ได้เป็นคุณภาพในด้านต่าง ๆ ของคน อย่างไรก็ตามกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพ

ทางการศึกษา ก็สามารถนำแนวคิดและกระบวนการข้างต้นมาใช้ได้ โดยปรับให้เหมาะสมกับกระบวนการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาคน

การที่สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพนั้นก็เปรียบเหมือนกับการสร้างบ้าน โดยคนในบ้านจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการสร้างบ้านเพื่อประโยชน์อะไร แล้วจึงออกแบบแปลนให้เหมาะสม ต่อจากนั้นจึงลงมือวางรากฐานและดำเนินการก่อสร้างตามแบบแปลน ในระหว่างการก่อสร้างก็ต้องตรวจสอบว่าตรงกับแบบแปลนหรือไม่ มีความมั่นคงเพียงใด ระบบน้ำไฟเป็นอย่างไร ถ้าพบสิ่งใดที่บกพร่องก็ปรับปรุงแก้ไขในทุกขั้นตอน ซึ่งจะทำให้บ้านที่ก่อสร้างขึ้นมา มีความแข็งแรง สวยงาม มั่นคง ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ

กระบวนการพัฒนาคนในสถานศึกษาก็เหมือนกับการสร้างบ้าน เพียงแต่การสร้างบ้านนั้นต้องใช้สถาปนิก ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมาดำเนินการ และเมื่อสร้างเสร็จแล้วก็เสร็จเลยไม่ต้องทำต่อ แต่กระบวนการสร้างคนนั้นผู้ที่เป็นสถาปนิก คือ ครู และผู้บริหาร ซึ่งเป็นบุคคลภายใน จะต้องร่วมกันพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพดี และจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยไม่หยุด ผู้บริหารและครูในสถานศึกษามีส่วนร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่า ต้องการพัฒนาเด็กให้มีคุณสมบัติเป็นอย่างไร และถ้าให้เด็กมีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว จะต้องช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผน (Plan) ว่า จะต้องทำอย่างไร แล้วช่วยกันทำ (Do) ช่วยกันตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Action) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น อยู่ตลอดเวลา โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน มีการบันทึกข้อมูลเพื่อร่วมกันตรวจสอบผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงแผนงานนั้น ๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดการทำงานที่เป็นระบบเช่นนี้ จะช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในสถานศึกษา เกิดความรู้สึกว่าเป็นงานปกติ เป็นการมองตนเองและการประเมินตนเอง ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีฐานข้อมูลที่มั่นคงเป็นจริง พร้อมเสนอต่อการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 124) กล่าวว่าไว้ว่า ระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงานเสนอต่อ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเป็นประจำทุกปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1. การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การประเมินคุณภาพการศึกษา
6. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
7. การผูกงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 9-10) กล่าวไว้ว่า การประกันคุณภาพเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐาน ส่งผลโดยตรงให้ผู้เรียนมีคุณภาพ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และส่งผลโดยอ้อมให้บุคลากรในสถานศึกษามีความก้าวหน้าในอาชีพ การประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย

1. การประกันคุณภาพภายในมี 5 ขั้นตอน ดังนี้
 - 1.1 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา
 - 1.2 กำหนดแผนกลยุทธ์ และจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา
 - 1.3 การบริหารและควบคุมคุณภาพการศึกษา
 - 1.4 การประเมิน และตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
 - 1.5 การปรับปรุงคุณภาพภายในตามผลการประเมิน และติดตามตรวจสอบคุณภาพ

และมาตรฐานการศึกษา

2. การประกันคุณภาพภายนอก มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา ทำหน้าที่ประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ดังนี้

- 2.1 ศึกษามาตรฐานประกันคุณภาพการศึกษาที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ
- 2.2 กำหนดมาตรฐานตัวชี้วัด
- 2.3 สร้างความเข้าใจที่เกี่ยวข้องทราบ
- 2.4 สนับสนุนการดำเนินงานจัดการศึกษา
- 2.5 วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน
- 2.6 จัดทำรายงานการประเมินตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 7) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ การศึกษาเป็นการบริหารจัดการ และการดำเนินการกิจกรรมตามภาระปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตไม่มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 27-29) กล่าวว่า iva การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1. จัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษา และตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
3. วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุ ตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา
4. ดำเนินการพัฒนางานตามแผน และติดตาม ตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายใน เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุงและพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
6. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา
7. ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาในการ ประเมินสถานศึกษา เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา เป็นการจั ดระบบโครงสร้างองค์กร เกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัด เพื่อรองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และ การติดตาม ตรวจสอบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ในเขตพื้นที่การศึกษาและ

สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนา
 อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้
 สุวัฒน์ มุทเมธา (2542 : 8) กล่าวว่า ความสำคัญของชุมชนมีดังต่อไปนี้

1. ชุมชนมีความสำคัญในการกำหนดปรัชญา และจุดมุ่งหมายของโรงเรียน เพื่อเป็น
 แนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
 2. ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียน ในการที่จะพัฒนาคนอันเป็นส่วนสำคัญของชุมชน
 3. ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียน ในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนให้สอดคล้อง
 กับการดำรงชีวิต และความต้องการของชุมชน
 4. ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียน ในการที่จะปรับปรุงกระแสชีวิต และความเป็นอยู่
 ของชุมชน
 5. ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียน ในฐานะที่ชุมชนเป็นแหล่งปฏิบัติต่อชีวิตของนักเรียน
 6. ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียน ในการที่จะพัฒนาปรับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและ
 ภายนอกโรงเรียน
 7. ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียน ในการที่จะช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่าง ๆ
 8. ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียน ในการที่จะใช้แหล่งทรัพยากรให้เกิดประโยชน์
 9. ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียน ในฐานะที่ชุมชนเป็นที่ตั้งของหน่วยงาน องค์กรและ
 สถาบันอื่น ๆ
 10. ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียน ในการควบคุมและสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียน
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 29) กล่าวว่า การส่งเสริมความรู้
 ทางวิชาการแก่ชุมชน มีแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. การศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
2. จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิดและเทคนิค ทักษะทางวิชาการ เพื่อพัฒนาทักษะ
 วิชาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน
3. การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการ
4. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน
 และท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ เป็นการสำรวจความต้องการ
 ของการสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน โดยการให้ความรู้ เสริมสร้างความคิดและเทคนิค ตลอดจน

ทักษะทางวิชาการ เพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

อัญชลี ธรรมะวิสิฎกุล (2540 : 19) กล่าวว่า องค์กรบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการจัดการศึกษาในท้องถิ่น มีความสำคัญในบทบาทของการจัดการศึกษา เพราะเข้าใจพื้นที่ เข้าใจถึงวัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ ทรัพยากร รู้ถึงความต้องการและแก้ปัญหาของชาวบ้านในพื้นที่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 23-31) กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาที่โรงเรียนต้องดำเนินการ ดังนี้

1. การสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหา โดยการจัดการประชุมครู ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา
2. การรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล จัดการประชุม อบรม และสัมมนาผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขอความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน
3. การจัดทำแผนและโครงการ นำข้อมูลจากการศึกษา การสำรวจมารวบรวมเป็นระบบ แล้วดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแผน โครงการ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยใช้กระบวนการทางการศึกษาและพัฒนาชุมชน
4. วิธีดำเนินการ การกำหนดระยะเวลา วิธีปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคือชุมชนประสบ โดยการให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 30) กล่าวว่า ไว้ว่า การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียง ภายในเขตพื้นที่การศึกษาและต่างเขตพื้นที่การศึกษา
2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

สรุปได้ว่า การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ทั้งสถานศึกษาที่เป็นของรัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษา และการสร้างเครือข่ายของความร่วมมือ ในการพัฒนางานวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนา งานวิชาการ

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 29-57) กล่าวว่า แนวโน้มการมีปัจเจกบุคคล ที่มีเสรีภาพในการเรียนรู้มากขึ้น ที่ทำให้รูปแบบการศึกษามีทางเลือก เช่น การจัดการศึกษา โดยครอบครัว (Home School) แพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว อาจกล่าวได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ตามพัฒนาการของสังคมทั่วไป ที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูงขึ้น และบุคคลได้รับการปกป้องสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างดียิ่งขึ้น ในด้านการศึกษา นั้นจัดเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานหนึ่ง ที่บุคคลพึงมีสิทธิ ได้รับและมีเสรีภาพในการแสวงหา โดยเฉพาะในเรื่องการแสวงหาเนื้อที่ซึ่งถึงกระบวนทัศน์ร่วมสมัย ที่เน้นไปในแนวทางของการให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนสร้างสรรค์การเรียนรู้ให้บุตรหลาน สมดังคำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (United Nation Universal Declaration of Human Right) ที่ได้ประกาศว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา โดยที่ การศึกษาพึงถูกจัดให้เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ให้สมบูรณ์สูงสุด ทั้งนี้ผู้ปกครอง พึงมีสิทธิในเบื้องต้นที่จะเลือกรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมแก่บุตรหลานของตน”

ความมุ่งมั่น และเอาใจใส่ของพ่อแม่ที่มีต่อลูก น่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ที่จะชี้วัด ความสำเร็จของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) เพราะหลักสูตรจะมีลักษณะที่อ่อนตัว และเคลื่อนไหวไปตามธรรมชาติของวิถีชีวิตในครอบครัวในแต่ละวัน ไม่ได้เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไข หรือตารางเวลาที่ตายตัวนัก กำหนดเป็นช่วงกว้าง ๆ ในช่วงหนึ่งวัน จะกำหนดให้เป็นเวลา ของครอบครัวแทรกอยู่เสมอ

การจัดหลักสูตรการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

1. หลักสูตร ขอบเขต เนื้อหา หลักสูตรแต่ละระดับอิงตามกรอบมาตรฐานหลักสูตรของรัฐ โดยเฉพาะคณะครู และผู้ปกครองแต่ละครอบครัว จะนำกรอบหลักสูตรดังกล่าวมาพัฒนา เป็นแผนการศึกษารายบุคคล (Personal Education Plan = PEP) เพื่อให้เหมาะกับการจัดการศึกษา โดยครอบครัว (Home School) เป็นรายบุคคล

2. ทรัพยากรการเรียน คณะครูและผู้ปกครองจะทำการคิดทรัพยากรการเรียน ประกอบหลักสูตรร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาที่ช่วยกันทำขึ้น โดยเน้นความหลากหลาย ของทรัพยากรการเรียนจากแหล่งต่าง ๆ

3. การวัดผล ทางโรงเรียนเน้นการวัดผลที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเจริญเติบโตของเด็ก ลักษณะการวัดผลจึงใช้รูปแบบของแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ที่จะสะท้อนพัฒนาการ และการเจริญเติบโตของเด็กได้ดีกว่าวิธีการวัดผลแบบอื่น ๆ

นอกจากการสอนวัดความรู้พื้นฐานเทียบมาตรฐานทั่ว ๆ ไป อันเป็นการวัดแบบพิพาทษา คือ ตัดสินว่าเด็กคนไหน รู้หรือไม่รู้ และรู้แค่ไหน ยังเน้นหนักการวัดเชิงพัฒนา ที่มุ่งวินิจฉัย พัฒนาการ และกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมของเด็ก แต่ละคน โดยมุ่งเข้าถึงชีวิตจิตใจ โดยใช้วิธีประเมินผลเอง เพื่อเป็นเครื่องกระตุ้นพัฒนาการของเด็ก ไปในตัว

ในที่สุดสิ่งที่สังคมจะได้เห็นคือ การประสานสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน เพื่อร่วมกัน สร้างสรรค์การเรียนรู้ที่ดี และมีคุณค่าสำหรับเด็กทุกคน โดยรัฐต้องเข้ามากำกับ วางหลักเกณฑ์ ที่เหมาะสมกับพ่อแม่ ให้การสนับสนุน ตลอดทั้งให้การตรวจสอบ โดยจัดระบบนิเทศ และการสอบ วัดมาตรฐานความรู้ต่าง ๆ ของเด็ก

นโยบายของรัฐในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ตามนัยของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ประกอบด้วย ดังนี้

1. ประชุมทุกฝ่าย กำกับ สนับสนุน ตรวจสอบให้ชัดเจน ปฏิบัติได้และเป็นธรรม
2. ส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายพ่อแม่ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร พ่อแม่สู่พ่อแม่ และพ่อแม่สู่รัฐให้มีประสิทธิภาพ
3. พัฒนากลไกและประสาน บ้าน โรงเรียน ในรูปสมาคมผู้ปกครองและครู ที่มีบทบาท ในทางสร้างสรรค์การเรียนการสอนมากขึ้นกว่าเดิม ที่เน้นแต่บทบาทของการให้เหตุผลมากกว่าให้ปัญญา แก่โรงเรียน
4. ส่งเสริมและพัฒนา สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน ด้วยตนเอง
5. ส่งเสริมการวิจัย พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรการเหล่านี้ หน่วยงานการศึกษาของรัฐต้องไปดำเนินการ เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา โดยครอบครัว (Home School) ให้เป็นไปอย่างถูกต้องและมีคุณภาพ และในขณะเดียวกันก็เป็นการ ส่งเสริมการเรียนการสอนของคนในสังคมที่พึงเป็นผู้เรียน โดยเสรี (Independent Learner) มากยิ่งขึ้น เพื่อการแข่งขัน การร่วมมือ และการดำรงอยู่ในสังคมโลกาภิวัตน์ได้อย่างผาสุกและมั่นคง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 31) กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุคใหม่ หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
2. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
3. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัวยุคใหม่ หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เป็นการสำรวจและการศึกษาข้อมูลของการจัดการศึกษาความต้องการในการขอรับการสนับสนุนทางวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ การสอน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 31) กล่าวไว้ว่า การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษา และวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน
2. จัดทำร่างระเบียบ และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน
3. ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาและแก้ไขปรับปรุง
4. นำระเบียบและแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ
5. ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา และนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

การคัดเลือกหนังสือและแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

การคัดเลือกหนังสือและแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 32) กล่าวไว้ว่า การคัดเลือกหนังสือและแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ และคัดเลือกหนังสือเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน
3. ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 115) กล่าวไว้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สื่อการเรียนการสอน และแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ รวมทั้งเครือข่ายการเรียนการสอน เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนศึกษาค้นคว้า จัดทำ และพัฒนาได้เอง อีกทั้งสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อหรือห้องสมุดของสถานศึกษา ลักษณะสื่อที่ใช้ควรมีความหลากหลาย ซึ่งช่วยสำหรับการเรียนการสอน และกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 244) กล่าวไว้ว่า งานสื่อการสอนในสถานศึกษา เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สื่อการสอนในปัจจุบันมีมากมายหลายประเภท จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะเลือกนำมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสถานศึกษา

สื่อการสอน (Instructional Media) หมายถึง สิ่งที่น่าความรู้ไปสู่ผู้เรียนอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือไม่ใช่สิ่งพิมพ์ก็ได้ สื่อการสอนที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์ก็คือ สื่อประเภททัศนูปกรณ์ (Audio Visual Aids) หมายถึง วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ และวิธีการทางโสตทัศนศึกษา

โสตทัศนูปกรณ์ หมายถึง อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เป็นวัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์หรือวิธีการที่ครูอาจารย์เลือกมา และวางแผนใช้รวมเข้าไปในเนื้อหาของหลักสูตรรายวิชาต่าง ๆ อย่างเหมาะสมตามระดับชั้น สติปัญญา และความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 33) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ความจำเป็น ในการใช้สื่อและเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ
2. ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนางานทางด้านวิชาการ
4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น
5. ประเมินผลการพัฒนาโดยใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นการศึกษา วิเคราะห์การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

แอกที (Agthe. 1980 : 12) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้บทบาทและหน้าที่ของครูใหญ่และครูในงานวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า งานปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำเป็นคณะ โดยให้ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน ครูใหญ่ทำหน้าที่บริหารงานอื่น ๆ มากเกินไป ควรให้ความสำคัญ การนิเทศการศึกษามากยิ่งขึ้น และมีความคิดเห็นว่า โครงการสอนของอำเภอมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตรในโรงเรียน ซึ่งนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูใหญ่ จากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้ประสานงาน และมีการทำงานเป็นคณะมากขึ้น

วิลเลียม (Williams. Online. 1994) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในด้านการนิเทศภายใน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน ในเมืองขนาดใหญ่ รัฐแคลิฟอร์เนียพบว่า ผู้บริหาร และครูขาดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันในเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียน โดยครูมีความเห็นว่าผู้บริหารไม่ค่อยสังเกตการสอนและเยี่ยมชั้นเรียนอย่างเป็นทางการ แต่ผู้บริหารมีความเห็นว่าได้สังเกตการสอนและเยี่ยมชั้นเรียนอยู่เป็นประจำ

วิลเลียมส์ (Williams. 1999 : 27) ได้ทำการวิจัยเรื่อง งานในหน้าที่ของครูใหญ่ โรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐอินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ครูใหญ่ส่วนมากใช้เวลาในการประเมินผล การสอนและการปรับปรุงการสอนน้อยเกินไป ครูใหญ่ส่วนมากมักจะให้หัวหน้าสาขาวิชา และ

เชื่อตามรายงานที่หัวหน้าสายวิชาเสนอมา การเยี่ยมห้องเรียนของครูใหญ่มีจำกัดและใช้เวลาน้อย ส่วนมากจะแนะนำมากกว่าจะใช้วิธีการอบรมครู และนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน

วาตามูรา (Watamura. Online. 2000) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการ ในด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน มีการอภิปรายสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยยืนยันว่านักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีการวิจัยด้านสติปัญญาของผู้เรียน และสรุปว่านักเรียนสามารถเพิ่มพูนความคิดในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมากขึ้น เมื่อใช้รูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนที่ถูกสอนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะจะได้ความรู้ที่แยกเป็นส่วน ๆ นักเรียนไม่สามารถบูรณาการเป็นองค์ความรู้และรักษาความรู้นั้นได้จากการศึกษาเปรียบเทียบชั้นเรียนที่สอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกับชั้นเรียนที่สอนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะ พบว่า นักเรียนมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ชั้นเรียนที่เรียนโดยการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะเป็นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ที่กว้างกว่า และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน เป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปรับปรุงประสิทธิภาพของงานด้านนี้ให้ดียิ่งขึ้น การศึกษาการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา การปฏิบัติงานวิชาการ และข้อควรปฏิบัติและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

กิตติรัตน์ กัดแก้ว (2541 : 9) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง วัตถุประสงค์งานวิจัย คือ เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการ และแก้ปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษากลาง ปีการศึกษา 2535 จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่าผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในเกณฑ์มาก กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนมีความคิดเห็นว่างานการเรียนการสอนเป็นงานที่ปฏิบัติมากที่สุด และงานที่ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ งานห้องสมุด งานประชุม อบรมทางวิชาการ งานวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงานทางวิชาการ งานส่งเสริมการสอน งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ และงานนิเทศการศึกษา แต่สำหรับครูวิชาการ โรงเรียนมีความเห็นว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมีการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์มาก ทั้ง 9 ด้านดังที่กล่าวมาแล้ว

สำหรับปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ขาดแคลนหนังสือสำหรับค้นคว้าและวัสดุครุภัณฑ์สำหรับห้องสมุด ครูผู้สอนไม่เข้าใจหลักสูตร ขาดแคลนวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่ค่อยใช้สื่อประกอบการสอน ขาดบรรณารักษ์ที่มีความสามารถ และการจัดประชุมอบรมทางวิชาการมีการจัดน้อยมาก

วิรัช สุเมธาพันธุ์ (2542 : 191-201) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครู อาจารย์ พบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู อาจารย์อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอนและวิธีสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดหาอาคารสถานที่และบริเวณเพื่อเสริมสร้างวิชาการ การใช้สื่อการเรียนการสอนและการใช้ห้องสมุด ส่วนบทบาทที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร และครู อาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดอาคารสถานที่และบริเวณเพื่อเสริมสร้างงานวิชาการ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู อาจารย์ มีความแตกต่างกันมาก สำหรับบทบาทที่พึงประสงค์ ไม่มีความแตกต่างกัน

ละเอียด กันทรিকা (2542 : 17) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานวิชาการ สายวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 172 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนสายอาชีพกลุ่มละ 43 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า เกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการสายอาชีพช่างอุตสาหกรรม 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า

1. โดยส่วนรวมผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางมีปัญหาการบริหารงานวิชาการสายอาชีพช่างอุตสาหกรรม ด้านการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนมาก ด้านงบประมาณและด้านวัสดุอุปกรณ์ มีปัญหาปานกลาง ส่วนด้านบุคลากรมีปัญหาน้อย
2. ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีความเห็นว่า ปัญหาในการบริหารงานวิชาการด้านบุคลากรและด้านการบริหารหลักสูตร และการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านงบประมาณและด้านวัสดุอุปกรณ์ ครูผู้สอนเห็นว่าปัญหามากกว่าความเห็นของผู้ช่วยบริหารโรงเรียน
3. ปัญหาสำคัญของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดกลาง เกิดจากความไม่เพียงพอของบุคลากร และความไม่มีประสิทธิภาพในการใช้ปัจจัยของการบริหารงาน ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นเสนอไว้สำหรับความไม่เพียงพอของบุคลากร คือ การอบรมครู การพัฒนาครู ให้คำแนะนำและการติดตามนิเทศอย่างสม่ำเสมอ ส่วนการแก้ปัญหาคือความไม่มีประสิทธิภาพ

ในการใช้ปัจจัยของการบริหารงาน คือ การจัดประชุมปฏิบัติการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และทำแผนการทำงานและโครงการอย่างต่อเนื่อง

จิราวรรณ มาดี (2542 : 43) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษา

1. การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน
2. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการครบทั้ง 8 ด้าน ตามลำดับคือ การวางแผนงานทางวิชาการ ใช้วิธีประชุมบุคลากร เพื่อจัดทำแผนงานและจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานในโรงเรียน ผู้บริหารร่วมกับคณะกรรมการคัดเลือกบุคลากรเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร ตามแนวทางของกลุ่มโรงเรียน สำนักงานเขตและกรุงเทพมหานคร จัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนตรงตามความรู้ความสามารถ และความถนัดในแต่ละคน จัดบุคลากรให้รับผิดชอบแผนงานการนิเทศ ผู้บริหารให้การสนับสนุน ควบคุม ดูแล ช่วยเหลือ ให้คณะกรรมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มอบหมายให้คณะกรรมการรับผิดชอบการวางแผนงาน สำรวจสภาพความต้องการการใช้ การจัดหา และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศที่ดี และจัดหาหนังสือต่าง ๆ ไว้ในห้องสมุดอย่างเพียงพอ ร่วมกับคณะกรรมการคัดเลือกบุคคลให้รับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล

2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านวิชาการที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ประสบคือ ไม่มีบุคลากรรับผิดชอบงานวิชาการ โดยเฉพาะครูผู้สอนให้ความสนใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรยังไม่เพียงพอ และครูบางคนยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร การนิเทศการศึกษายังไม่สามารถจัดทำได้อย่างสม่ำเสมอ ขาดสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ขาดงบประมาณในการจัดหาหนังสือและเอกสารสำหรับปฏิบัติงาน

จุฑามาศ เกิดแก้วฟ้า (2543 : 15) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 พบว่า การจัดทำแผนฝ่ายและหมวดวิชานำปัญหามาเสนอต่อคณะกรรมการ โดยใช้ข้อมูลและสถิติสนับสนุนการตัดสินใจ กำหนดนโยบายการจัดการเรียนการสอน โดยมีการสำรวจคนในห้องเรียน การจัดแผนการเรียน จัดตามความต้องการของนักเรียน การจัดตารางการเรียนการสอน ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดตัวบุคคลและรายวิชา โดยมอบหมายให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเป็นผู้จัด การจัดครูเข้าสอนใช้หลักให้มีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนระดับชั้น การพัฒนาการเรียนการสอนส่วนใหญ่ทำในรูปของการจัดครูเข้าอบรม ผู้บริหารจัดหา

วัตถุประสงค์ ให้มีการนิเทศกันเองในหมวดวิชา ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการสอนและการผลิตสื่อ โดยมอบหมายให้หมวดวิชาเป็นผู้จัดทำ งานกิจกรรมนักเรียนได้จัดครูเป็นที่ปรึกษาให้เป็นไปตามแนวที่กำหนด โดยมีการรายงานผลเป็นระยะ ๆ และวิเคราะห์ผลที่ประเมินได้เพื่อมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน การประเมินผลงานวิชาการ ผู้บริหารใช้วิธีการรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นงานหรือโครงการ รายงานผลรวมของแผน

ประสิทธิ์ จัตวณกุล (2544 : 90-92) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนที่มีประเภทต่างกัน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จิระศักดิ์ อินทร์หอม (2548 : 83) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามีการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การแนะแนวการศึกษา การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ปรีชา กระจ่างโพธิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี พบว่า ระดับการปฏิบัติการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ที่จำแนกตามประเภทการบริหาร โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเห็นว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นหน้าที่สำคัญในพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล การศึกษาการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาทำให้เกิดแนวคิดในการนำผลการวิจัยไปปรับปรุงพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาต่อไป